

**SPRAWOZDANIE ZA 2022 ROK
Z REALIZACJI
„GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO
NA LATA 2021-2024”**

Podstawowym aktem prawnym w zakresie organizacji, realizacji zadań i udzielania pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi jest ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego. Preambuła do przedmiotowej ustawy mówi, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa.

Rada Ministrów rozporządzeniem z dnia 30 marca 2021 roku przyjęła Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025, określiła cel strategiczny, którym jest wydłużenie życia w zdrowiu, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu, zaś celem operacyjnym jest profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa. Zgodnie z art. 3 i art. 4 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym powyższe cele mogą być realizowane przy ścisłej współpracy organów władzy publicznej i współpracujących z nimi podmiotami.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego wskazuje organy administracji samorządowej jako odpowiedzialne za zapewnienie ochrony zdrowia psychicznego. Przewiduje możliwość udziału w działaniach z zakresu ochrony zdrowia stowarzyszeń i innych organizacji społecznych, fundacji, samorządów zawodowych, kościołów i innych związków wyznaniowych oraz grup samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także innych osób fizycznych i prawnych.

Według art. 2 przytoczonej ustawy ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań w zakresie:

1. promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym;
2. zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
3. kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Określając strategię działań mających na celu ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego zarządzeniem nr 219/2020 Burmistrza Miasta Pułtusk z dnia 13 lipca 2020r. powołano zespół w celu opracowania projektu programu. Natomiast uchwałą Nr XL/364/2021 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 29 marca 2021r. uchwalono „Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2024”.

Podstawą prawną do opracowania i realizacji niniejszego programu było rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022 oraz ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Adresatami prowadzonych działań w ramach programu byli mieszkańcy Gminy Pułtusk, przy uwzględnieniu grup ryzyka oraz osób z diagnozą zaburzeń psychicznych. Grupy ryzyka obejmują dzieci i młodzież, osoby starsze, bezrobotne, osoby doznające przemocy, osoby w różnego rodzaju kryzysach psychicznych wywołanych nagłą zmianą sytuacji życiowej, tj. śmierć bliskiej osoby, wypadek, rozwód, utrata pracy, obniżenia nastroju.

Cele Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego Gminy Pułtusk na lata 2021-2024, są wynikiem diagnozy sytuacji mieszkańców potrzebujących pomocy w obszarze ochrony zdrowia psychicznego oraz analizy zasobów będących w dyspozycji Gminy Pułtusk z uwzględnieniem wiedzy teoretycznej przytoczonej w niniejszym programie.

Celem głównym „Gminnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2024” jest promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym oraz zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2024 dla Gminy Pułtusk był realizowany w partnerstwie z instytucjami i organizacjami działającymi na terenie gminy Pułtusk zgodnie z wytyczonymi celami.

W związku z tym poniżej został przedstawiony zakres realizacji programu przez poszczególne podmioty.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.3. Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- spotkania uczestników Klubu Integracji Społecznej i Samopomocy z zakresu poradnictwa psychologicznego z elementami profilaktyki uzależnień.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.2. Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

– pracownicy socjalni w ramach prowadzonej pracy socjalnej prowadzili porady i konsultacje z osobami zagrożonymi zaburzeniami psychicznymi, udzielali osobom z zaburzeniami psychicznymi informacji o przysługujących im formach pomocy, współpracowali z innymi instytucjami w celu udzielenia tym osobom kompleksowego wsparcia, informowali o możliwości ubiegania się o ustalenie stopnia niepełnosprawności, motywowali osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków do podjęcia leczenia odwykowego i udziału w systematycznej terapii. W 2022 roku z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pułtusku skorzystało **467** rodziny o liczbie **935** osób w tych rodzinach. Ze środowiskowej pracy socjalnej skorzystało 434 rodziny, o liczbie 869 osób w tych rodzinach;

-rodziny doświadczające przemocy miały możliwość korzystania z pomocy w Interdyscyplinarnym Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym dla Ofiar Przemocy Domowej. Ofiarom przemocy udzielano porad i konsultacji mających na celu przerwanie przemocy poprzez kierowanie do właściwych instytucji. Z profesjonalnej pomocy i wsparcia specjalistów – prawnika,

psychologa i specjalisty profilaktyki uzależnień w 2022r. skorzystało **98** rodzin, którym udzielono **221** porad.

Zadanie: 2.3. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2026 został przyjęty uchwałą Nr XL/366/2021 Rady Miejskiej w Pułtusku z dnia 29 marca 2021 roku, a jego działania realizuje Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, którego zadaniem jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, tj.: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorów sądowych i prokuratorów oraz innych podmiotów działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ramach zadań określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.1. Zapewnienie wsparcia umożliwiającego ludziom z zaburzeniami psychicznymi pełnego uczestnictwa we wszystkich aspektach życia społecznego.

–na rzecz osób niepełnosprawnych z zaburzeniami zdrowia psychicznego Ośrodek świadczył pomoc w formie:

a) specjalistycznych usług opiekuńczych, z których korzystać mogą w wyjątkowych przypadkach dzieci i młodzież z zaburzeniami psychicznymi, pozbawione dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych, jeśli nie mają możliwości uzyskania dostępu do zajęć świadczonych przez inne zobowiązane podmioty;

b) uczestnictwa seniorów w Dziennym Domu „Senior +”, który jest ośrodkiem wsparcia dziennego przeznaczonym dla osób powyżej 60 roku życia, osób nieaktywnych zawodowo, które w wyniku choroby, podeszłego wieku, niepełnosprawności i zdarzeń losowych nie mogą samodzielnie sprostać zadaniom stawianym przez codzienne życie, wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb. Z usług Domu w 2022 roku skorzystało łącznie **33** osób. Celem Dziennego Domu „Senior +” prowadzonego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtusku jest zapewnienie wsparcia seniorom oraz kompensowanie skutków samotności i niepełnosprawności. Swoim działaniem Dom dąży do przeciwdziałania izolacji i marginalizacji osób starszych, utrzymania dobrej formy fizycznej, psychicznej, psychofizycznej i intelektualnej seniorów, rozwijania umiejętności społecznych i interpersonalnych, rozwijania potencjału uczestników Dziennego Domu;

c) zapewnienia usług opiekuńczych w Dziale pomocy środowiskowej w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Pułtusku (w zakresie świadczenia usług w siedzibie ośrodka) dla **14** osób, w zakresie: pielęgnacji i higieny osobistej, odzieży i innych artykułów pierwszej potrzeby pochodzących od darczyńców, pomocy w problemach życia codziennego (wypełnianie dokumentów, pisanie podań, czytanie ze zrozumieniem pism urzędowych, itp.) zapewnienie kontaktu z innymi ludźmi;

e) pokrywania częściowej odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, w 2022r. w domach pomocy społecznej z terenu gminy Pułtusku przebywało **27 osób**, w tym 12 osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi (13 osób umieszczonych w domu pomocy społecznej zgodnie z postanowieniem Sądu).

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie: 4.1. Działania osłonowe pomocy społecznej zapewniające bezpieczeństwo socjalne ofiarom przemocy domowej:

- Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działa w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”. Jest to procedura polegająca na rozpoznaniu zaburzeń życia rodzinnego wywołanych nadużywaniem alkoholu i stosowaniem przemocy, ułożeniem planu pomocy oraz podjęciem działań interwencyjnych. Podczas prac Zespołu prowadzone są rozmowy na temat zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Pułtusk, omawiane akty prawne, według których podejmowane są działania na rzecz przeciwdziałania przemocy. Analizowane są również zadania, jakie spoczywają na członkach Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego i grupach roboczych oraz zagadnienia dotyczące procedury „Niebieskie Karty”. Spotkania Zespołu mają na celu poprawę sposobów udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy i ich najbliższemu otoczeniu. W 2022 roku odbyło się 5 posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego. Do Przewodniczącego Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęło **49** Niebieskich Kart A, sporządzonych przez przedstawicieli podmiotów wszczynających procedurę, tj: Policję **49**. W ramach posiedzeń **151** grup roboczych zostało sporządzonych **26** Niebieskich Kart - C z osobą, co do, której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie i **19** Niebieskich Kart - D z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie. W 2022 r. zostało zakończonych **40** spraw w ramach procedury „Niebieskie Karty”, w tym: **6** z powodu braku zasadności podejmowania dalszych działań oraz **34**, gdzie ustała przemoc w rodzinie i zaistniało uzasadnione przypuszczenie o zaprzestaniu stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy.

Zadanie 4.2 Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (za zgodą tych rodzin) zapewniono wsparcie i pomoc asystenta rodziny, który w trakcie swojej pracy towarzyszył i pomagał w sytuacjach kryzysowych, odpowiadał za bieżące potrzeby, pozostawał w stałym kontakcie z pracownikami socjalnymi w celu bieżących konsultacji oraz współpracował z innymi podmiotami w działaniach na rzecz dziecka i rodziny oraz wymiany informacji, dokonywał okresowej oceny sytuacji rodziny. W 2022r. asystent rodziny pracował z **26 rodzinami**, w których przebywało **53 dzieci**.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.

Zadanie: 1.1 Współpraca Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pułtusku ze służbami opieki psychiatrycznej oraz lekarzem rodzinnym.

- kontakt pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pułtusku z Poradnią Zdrowia Psychicznego w sprawie zdiagnozowania osób przejawiających zaburzenia psychiczne, ustalenie możliwości i sposobu leczenia (stacjonarnego lub ambulatoryjnego).

Zadanie: 1.2 Zapewnienie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych i kwalifikację osób świadczących te usługi oraz warunki i tryb ustalania i pobierania opłat za specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi, jak również warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia z tych opłat, ze względu na częściowe potrzeby osób korzystających z usług, uwzględniając sytuację materialną tych osób określa Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych. W 2022r. specjalistyczne usługi opiekuńcze były świadczone dla **2 dzieci** autystycznych. Program pracy z dziećmi autystycznymi był dostosowany do ich możliwości psychofizycznych. Zakres usług obejmował następujące działania: - *uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia* - tj. kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie, także w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych, w szczególności takich jak: - samoobsługa, - dbałość o higienę i wygląd, - utrzymywanie kontaktów z domownikami, - wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego; - *usprawnienie zaburzonych funkcji organizmu*;

Zadanie: 1.3 Zapewnienie niezbędnych potrzeb bytowych, pomoc finansowa dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W 2022 roku z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pułtuskus skorzystało **467** rodziny o liczbie **935** osób w tych rodzinach. Ze środowiskowej pracy socjalnej skorzystało 434 rodziny, o liczbie 869 osób w tych rodzinach;

- udzielanie pomocy rzeczowej w formie posiłków oraz pomocy pieniężnej na zakup żywności w ramach wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 oraz pomocy finansowej w formie: zasiłków stałych, zasiłków okresowych i zasiłków celowych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej;

- wypłacanie zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych, specjalnych zasiłków opiekuńczych, zasiłków dla opiekunów i dodatków do zasiłków rodzinnych w formie kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

W 2022 roku wypłacono 721 zasiłków pielęgnacyjnych, 186 świadczeń pielęgnacyjnych, 9 specjalnych zasiłków opiekuńczych oraz 942 wszystkich dodatków do zasiłku rodzinnego (w tym dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego).

2. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- sporządzono wykaz placówek działających na rzecz osób z zaburzeniami zdrowia psychicznego na terenie gminy Pułtusk, który został umieszczony na stronie internetowej bip Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pułtuskus.

Zadanie: 2.2 Realizacja i koordynowanie Gminnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pułtuskus koordynował działania w zakresie realizacji Gminnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2024, gromadził dane niezbędne w zakresie sporządzania sprawozdawczości, pozyskiwane od partnerów realizujących zadania określone w programie. Ośrodek realizował działania na rzecz adresatów programu (z obszaru ochrony zdrowia psychicznego) opisane powyżej wpisujące się w zadania statutowe jednostek.

Zadania z obszaru ochrony zdrowia psychicznego realizowane przez pozostałe instytucje z terenu gminy Pułtusk w 2022 roku

Środowiskowy Dom Samopomocy w Pułtusku

Środowiskowy Dom Samopomocy w Pułtusku jest typem domu A i B. W 2022 roku świadczył usługi dla osób przewlekle psychicznie chorych, osób upośledzonych umysłowo i osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi z terenu gminy Pułtusk. Zakresem swoich usług objął 31 osób. Prowadzone były m.in. treningi prawidłowego funkcjonowania w życiu codziennym, trening higieniczny oraz dbałości o wygląd zewnętrzny, porządkowy, umiejętności praktycznych, trening kulinarny, budżetowy, prozdrowotny, umiejętności spędzania czasu wolnego, umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów. Codziennie były realizowane terapie: komputerowa, majsterkowo - ogrodnicza, kulturalno-oświatowa, plastyczno-krawiecka, kulinarna, ruchowa oraz poradnictwo psychologiczne. Uczestnicy podzieleni byli na 16 grup, co pozwalało na indywidualny kontakt instruktora terapii zajęciowej i opiekuna z każdym podopiecznym oraz sprawne prowadzenie zajęć. Uczestnikom udzielane było wsparcie w zakresie konsultacji lekarskich, poprzez dowóz uczestnika do przychodni na wizyty kontrolne, ćwiczenia rehabilitacyjne oraz udzielanie informacji do jakiego specjalisty powinien się udać. W ramach terapii kulturalno - oświatowej organizowane były spotkania okolicznościowe, co umożliwiało integrację osób niepełnosprawnych intelektualnie z społecznością lokalną. Natomiast w ramach pracy psychologa prowadzone były rozmowy indywidualne oraz grupowe, które miały na celu m. in. usprawniania w zakresie funkcjonowania intelektualnego, wspomaganie rozwoju funkcji poznawczej, rozwój kompetencji emocjonalnych oraz motywacyjnych uczestników.

W 2022r. podejmowane były działania mające na celu aktualizowanie i poszerzenie oraz unowocześnienie form pomocy i wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- wycieczka do Nałęczowa i Kozłówki;
- wycieczka do ZOO w Łodzi;
- udział w ognisku integracyjnym u jednego z podopiecznych „Pieczenie Ziemniaka”;
- wycieczka na stadion Narodowy i do Zamku Królewskiego ;
- wyjazd do Jeździeckiego Ośrodka Rekreacyjno Sportowego – w części finansowany był z programu wsparcia dla rodzin „ Za Życiem”;
- pogadanka z funkcjonariuszami Komendy Powiatowej w Pułtusku nt. „Bezpieczeństwo na drodze”;
- wyjście do Galerii Miejskiego Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku w ramach organizowanych zajęć i wystaw;
- spotkanie absolwentów w Specjalnym Ośrodku Szkolno -Wychowawczym im. Anny Karłowicz w Pułtusku;
- XXI Mławska Olimpiada Osób Niepełnosprawnych;
- dyskoteka integracyjna - powitanie lata „My Słowianie” w Środowiskowym Domu Samopomocy w Makowie Mazowieckim;
- XIX Kabaretowe Obryckie Spotkania Artystyczne Domów Pomocy Społecznej - „ Kosa 2022”;

- spotkanie integracyjne „ Pożegnanie Lata” w Domu Pomocy Społecznej w Ołdakach;
- dyskoteka integracyjna „ Pożegnanie Lata” w Domu Pomocy Społecznej w Obrytem;
- dyskoteka Andrzejkowa w Centrum Opiekuńczo Mieszkalnym w Pułtusku.

W celu ochrony zdrowia psychicznego uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w 2022r. podjęto następujące działania:

- organizowano poradnictwo psychologiczne : rozmowy indywidualne i grupowe;
- funkcjonował pokój wyciszeń;
- stosowano techniki relaksacyjne i odprężające;
- stosowano techniki radzenia sobie ze stresem;
- organizowano spotkania integracyjne, gry i zabawy edukacyjne.

Dom Pomocy Społecznej w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym :

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijania umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.

Zadania: 1.2. Organizowanie zajęć i pogadanek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- zorganizowanie dla 100 osób cyklu spotkań przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Jestem, By Pomagać” z udziałem psychologa, prowadzenie zajęć poznawczych z elementami terapii neuropsychologicznej;
- zorganizowanie cyklu spotkań skierowanych do osób potrzebujących wsparcia zdrowia psychicznego, zajęcia z elementami terapii poznawczo-behawioralnej mające na celu wsparcie osób z obniżonym nastrojem, zaburzeniami nerwicowymi powstałymi w efekcie długotrwałej izolacji (obostrzenia epidemiczne i czas licznych zachorowań w domu).

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.2. Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- dla 100 pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej w Pułtusku udzielono porad i konsultacji specjalisty w przypadku nawrotu choroby psychicznej.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.1. Zapewnienie wsparcia umożliwiającego ludziom z zaburzeniami psychicznymi pełnego uczestnictwa we wszystkich aspektach życia społecznego:

- Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Jestem, By Pomagać” oraz Dom Pomocy Społecznej w Pułtusku organizowali różne wyjazdy i spotkania oraz imprezy mające na celu pomoc w uczestnictwie we wszystkich aspektach życia kulturalnego i społecznego (z tej formy pomocy skorzystało 100 pensjonariuszy).

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie: 4.1. Działania osłonowe pomocy społecznej zapewniające bezpieczeństwo socjalne ofiarom przemocy domowej:

- Dom Pomocy Społecznej w Pułtusku podjął działania dla 100 pensjonariuszy, dotyczące pomocy w powrocie do równowagi zdrowia psychicznego i funkcjonowania w społeczeństwie;
- pomoc pensjonariuszom w załatwianiu niezbędnych spraw urzędowych w czasie zaburzenia zdrowia psychicznego.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

1. Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.

Zadanie: 1.3 Zapewnienie niezbędnych potrzeb bytowych, pomoc finansowa dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- współpraca osób pracujących w Domu Pomocy Społecznej w Pułtusku ze służbami opieki psychiatrycznej, lekarzami rodzinnymi oraz psychologiem celem wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, możliwości udzielenia pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych zapewnienie niezbędnych potrzeb bytowych, pomoc finansowa dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

NZO Psycho-MED w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno – edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego:

- opracowanie pięciu rodzajów materiałów informacyjno – edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla 40 dzieci i młodzieży;
- dla 50 uczestników zorganizowano zajęcia i pogadanki z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego;
- kolportaż sześciu rodzajów materiałów dla 60 osób na temat podnoszenia świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- 30 dzieci skierowano na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej i Poradni Zdrowia Psychicznego w celu wczesnej identyfikacji zaburzeń zachowań wśród dzieci i młodzieży;
- dla 320 osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi udzielono porad i konsultacji.

Zespół Przychodni Specjalistycznych AL-MED w Pułtusku

W jego strukturach funkcjonują: Poradnia Zdrowia Psychicznego, Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia oraz Poradnia Terapii Uzależnień. W zakresie realizacji Gminnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2024 upowszechniono informacje o dostępnych formach opieki zdrowotnej oraz wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi podczas realizowanych wizyt lekarskich, konsultacji i wizyt psychologicznych, porad terapeutycznych i sesji grupowych. W 2022 roku liczba pacjentów Poradni Zdrowia Psychicznego wyniosła 2674 osób, natomiast liczba pacjentów Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia wyniosła 305 osób, Poradni Terapii Uzależnień wyniosła 134 osoby. Łączna liczba wizyt lekarskich w 2022 roku wyniosła - 9 455.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijania umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.

Zadania: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- umieszczenie na stronie internetowej Poradni informacji skierowanej do rodziców dzieci/uczniów, na temat:

- Autyzmu „Fakty i mity na temat spektrum zaburzeń autystycznych”;
- ośrodków referencyjnych nowego systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadarek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- prelekcja „ Co każdy rodzic powinien wiedzieć o rozwoju swojego dziecka?”;
- spotkanie dla rodziców „Motywowanie dziecka do nauki – rola rodzica”;
- konsultacje dla rodziców „W jaki sposób izolacja społeczna może wpłynąć na relacje międzyludzkie?”;
- spotkanie dla rodziców „ Jak rozpoznać depresję, jak sobie z nią radzić?”;
- spotkanie dla rodziców uczniów na temat motywacji do nauki;
- organizacja konferencji „Depresja – poznać, zrozumieć, pomagać”;
- prelekcja na temat radzenia sobie z zachowaniami agresywnymi u dzieci;
- interwencje kryzysowe.

Zadanie: 1.3. Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- organizacja obchodów Światowego Miesiąca Wiedzy nt. Autyzmu w m-cu kwietniu 2022r.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej i Poradni Zdrowia Psychicznego:

- prowadzenie diagnostyki psychologiczno-pedagogiczno-logopedycznej oraz procesów integracji sensorycznej. W roku 2022 wydanych zostało 183 orzeczeń, 556 opinii, w tym 35 opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju oraz 52 informacje z przeprowadzonych badań;
- realizacja Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, z zajęć logopedycznych, pedagogicznych, Treningu Umiejętności Społecznych, terapii integracji sensorycznej, w ramach realizacji Programu skorzystało 21 dzieci w tym 6 do 3 r. życia;
- prowadzenie konsultacji przez lekarza psychiatrę dziecięcego - w 2022r. w konsultacjach wzięło udział 27 dzieci;
- warsztaty „Zdrowie psychiczne, jak o nie dbać w wieku szkolnym”;
- warsztaty „Rozumienie siebie i własnych emocji”;
- zajęcia psychoedukacyjne „Bezpieczny Internet”;
- zajęcia „Trening wspierający proces efektywnego uczenia się”;
- warsztaty „Motywowanie do nauki”;
- zajęcia warsztatowe „Trudne sytuacje”;
- konsultacje psychologiczne dla dzieci i uczniów z trudnościami emocjonalnymi;
- interwencje kryzysowe.

Zadanie 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- prowadzenie konsultacji oraz porad psychologiczno-pedagogicznych dla dzieci, uczniów, rodziców oraz nauczycieli;
- interwencje kryzysowe;
- Grupa Wsparcia dla Pedagogów i Psychologów Szkolnych oraz Szkolnych doradców zawodowych;
- kontynuacja zajęć dla uczniów: „Aktywne metody spędzania czasu wolnego”.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.1. Zapewnienie wsparcia umożliwiającego ludziom z zaburzeniami psychicznymi pełnego uczestnictwa we wszystkich aspektach życia społecznego:

- prowadzenie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, z zajęć w 2022r. skorzystało 38 dzieci.

Zadanie: 3.2 Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- prowadzenie zajęć dla dzieci /uczniów z zakresu Treningu Umiejętności Społecznych;
- kontynuacja zajęć dla uczniów „Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej”.

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie: 4.2. Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- usprawnianie umiejętności rodziców w trakcie spotkań indywidualnych z psychologiem/pedagogiem Poradni.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.

Zadanie: 1.4 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia

pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- upowszechnianie informacji na stronie internetowej oraz tablicach informacyjnych Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Pułtusku na temat wsparcia psychologicznego dla dzieci, uczniów, rodziców i nauczycieli;
- szkolenie dla rady pedagogicznej „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole ponadpodstawowej”.

PIO Ośrodek Rehabilitacji w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

- 1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.**

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno - edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- rozpowszechnianie materiałów wśród osób korzystających ze wsparcia Ośrodka;
- dla 303 uczestników zorganizowano zajęcia i pogadanki z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego.

- 2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.**

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- 100 dzieci było objętych tą formą pomocy.

Zadanie: 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- 100 osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi skorzystało z porad i konsultacji naszego Ośrodka.

- 4. Organizacji systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.**

Zadanie: 4.2. Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- 5 rodziców skorzystało z porad dotyczących nabycia umiejętności wychowawczych.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cel szczegółowy:

- 1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażającym zdrowiu psychicznemu.**

Zadanie 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- opracowanie 450 sztuk ulotek edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży.

- 2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.**

Zadanie 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- dla 23 osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi udzielono 38 konsultacji.

Zadanie 2.3 Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

-209 osób skorzystało z punktu Interdyscyplinarnego.

Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno - edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

– upowszechnienie wiedzy na temat aktywizacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi;

- w ramach kampanii promującej działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Pułtusku pracownicy tut. Urzędu kontaktowali się telefonicznie z pracodawcami/przedsiębiorcami informując o możliwościach współpracy;

- przez cały 2022 rok Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusku prowadził w lokalnej prasie, na portalach społecznościowych oraz na stronie internetowej kampanie informacyjne nt. działalności Urzędu w zakresie realizowanych programów i projektów, pomocy oferowanej osobom bezrobotnym – w tym z orzeczoną niepełnosprawnością oraz pracodawcom.

Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusku dysponował własnymi opracowaniami, w tym broszurami informacyjnymi oraz publikacjami nt. oferowanej przez tutejszy Urząd pomocy w zakresie aktywizacji zawodowej;

- informowanie osób bezrobotnych, niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi o możliwości skorzystania z usług poradnictwa zawodowego, szkoleń lub innych form pomocy w ramach realizowanych programów lub projektów;

- zorganizowano 2 spotkania informacyjno- rekrutacyjne z udziałem przedsiębiorców, w trakcie których osoby bezrobotne, w tym osoby niepełnosprawne mogły uzyskać informacje oraz materiały promocyjne (ulotki, publikacje nt. zatrudnienia).

Zadanie: 1.3. Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

-opracowanie broszur informacyjnych oraz publikacji nt. działalności Powiatowego Urzędu Pracy, które są dostępne w siedzibie Urzędu.

2.Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

-doradcy klienta informują na bieżąco osoby niepełnosprawne zarejestrowane jako bezrobotne lub poszukujące pracy, w tym osoby niepełnosprawne z zaburzeniami psychicznymi o możliwości skorzystania z usługi poradnictwa zawodowego, szkoleń lub wsparcia innych placówek w ramach realizowanych programów lub projektów.

W 2022r. poradnictwem zawodowym zostało objętych 8 osób niepełnosprawnych, zaś pośrednictwem pracy objęto 97 osób niepełnosprawnych.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe:

2. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- doradcy klienta podczas rozmowy z klientami udzielali informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej oraz wsparciu, na jakie może liczyć osoba z zaburzeniami psychicznymi, udzielali informacji nt. adresów stron internetowych i adresów placówek, gdzie ww. osoby mogą zgłosić się po wsparcie.

Osoby niepełnosprawne, w tym z zaburzeniami psychicznymi, zarejestrowane w tut. Urzędzie jako bezrobotne lub poszukujące pracy (niepozostające w zatrudnieniu) mogły korzystać ze wszystkich usług i instrumentów rynku pracy, o których mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w tym m.in. z: pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, szkoleń, staży, zatrudnienia subsydiowanego: w ramach prac interwencyjnych, w ramach robót publicznych, zatrudnienia na stanowisku pracy, którego wyposażenie lub doposażenie zostało zrefundowane ze środków publicznych, dofinansowania na podjęcie działalności gospodarczej, zwrotu kosztów dojazdu do miejsca odbywania stażu, bonu na zasiedlenie w związku z podjęciem przez osobę pracy poza miejscem dotychczasowego zamieszkania, zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej.

Na dzień 31 grudnia 2022r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pułtusku zarejestrowanych było 2 573 osób bezrobotnych, w tym 74 osoby niepełnosprawne, 13 osób dysponowało orzeczoną stopniem niepełnosprawności o symbolu 02-P (choroby psychiczne), zaś 2 osoby dysponowały niepełnosprawnością o symbolu 01-U (upośledzenie umysłowe). Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusku prowadził również rejestr osób poszukujących pracy, w którym na ten sam dzień figurowało 23 osoby niepełnosprawne (w tym: osób z symbolem niepełnosprawności 01-U nie było żadnej osoby, z symbolem 02-P były 3 osoby). Z doświadczenia Powiatowego Urzędu Pracy w Pułtusku wynika, iż zainteresowanie ze strony pracodawców zatrudnieniem osób niepełnosprawnych jest znikome. Również same osoby niepełnosprawne niechętnie podejmują współpracę z doradcą klienta w zakresie aktywizacji zawodowej. W 2022r. Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusku realizował łącznie 5 programów/projektów (współfinansowanych/finansowanych z różnych źródeł), w ramach których przewidziano realizację m.in. następujących form wsparcia: staże, szkolenia, zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych, zatrudnienia w ramach robót publicznych, dofinansowania na podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienia na stanowisku pracy, którego wyposażenie lub doposażenie zostało zrefundowane ze środków publicznych, bonu na zasiedlenie, w związku z podjęciem zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej poza miejscem dotychczasowego zamieszkania, pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe. Rehabilitacja zawodowa realizowana była przez Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusku w oparciu o postanowienia ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Powiatowy Urząd Pracy w 2022r w ramach dostępnych środków z Państwowego Funduszu

Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych objął 4 osoby niepełnosprawne rehabilitacją zawodową o symbolu niepełnosprawności nie stwierdzającym zaburzeń psychicznych.

W ramach realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Pułtusk programów i projektów zostały zaplanowane różne formy wsparcia w zakresie zatrudnienia oraz samozatrudnienia osób bezrobotnych, w tym osób z orzeczoną niepełnosprawnością bez względu na rodzaj choroby. Analizując zaoferowaną przez pracowników Powiatowego Urzędu Pracy w Pułtusk pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych, stwierdzono, że:

- pośrednictwem pracy objęto 97 osób niepełnosprawnych, w tym 18 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- poradnictwem zawodowym, objęto 8 osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi brak;
- zwrotem kosztów wyposażenia stanowiska pracy, zostały objęte zatrudnione 2 osoby niepełnosprawne, w tym z zaburzeniami psychicznymi brak;
- 6 osób niepełnosprawnych odbywało staż, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi brak;
- w ramach prac interwencyjnych zostały zatrudnione 4 osoby niepełnosprawne, w tym 1 osoba z zaburzeniami psychicznymi.

Oznacza to, że kosztowymi formami wsparcia objęto 12 osób niepełnosprawnych, a mianowicie – 6 osób skierowano na staż (w tym nie było osoby z zaburzeniami psychicznymi), 4 osoby zatrudnione zostały w ramach prac interwencyjnych (w tym 1 osoba z zaburzeniami psychicznymi) 2 osoby zatrudniono na stanowisku pracy, którego wyposażenie zostało zrefundowane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (osoby nie były osobami z zaburzeniami psychicznymi).

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusk

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusk jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej, która wykonuje zadania własne i zlecone w zakresie administracji rządowej dotyczące rehabilitacji społecznej.

Osoby z niepełnosprawnością mogą ubiegać się o dofinansowanie do:

- uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych;
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny;
- zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze;
- likwidacji barier architektonicznych i technicznych.

Instytucja ta m.in. wspiera osoby niepełnosprawne wykorzystując środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, wspiera rodziny w formie udzielanego specjalistycznego poradnictwa prawnego i psychologicznego. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w 2022 roku ze środków Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych objęło pomocą 316 osób. Wśród form wsparcia organizowanych przez ww. instytucję w zakresie ochrony zdrowia psychicznego na rzecz mieszkańców gminy Pułtusk należy wymienić poradnictwo prawne, psychologiczne oraz pedagogiczne.

Szpital Powiatowy Gajda-Med sp. z o.o. w Pułtusk

W swych strukturach szpital powiatowy Gajda - Med. w Pułtusk nie posiada oddziału

psychiatrycznego, poradni psychiatrycznej ani nie zatrudnia lekarza psychiatry.

Przedszkole Miejskie nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi w Pułtusk

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.3 Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

- realizacja programów edukacyjnych adresowanych do dzieci;
- organizowanie pogadanek w grupach przedszkolnych;
- przedszkole na rzecz przeciwdziałania przemocy, monitoruje sytuację rodziny;
- szkolenie kadry pedagogicznej w zakresie procedury „Niebieskie Karty”, przekazanie praktycznej wiedzy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe:

2. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- współpraca z kuratorem sądowym, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Pułtusk, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną;
- wsparcie finansowe w zakupie paczek świątecznych, okolicznościowych.

Przedszkole Miejskie nr 5 w Pułtusk

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadanek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- warsztaty o charakterze psychoedukacyjnym: „Gdy emocje biorą górę”, „Rozpoznaję i nazywam emocje”;
- zajęcia wspierające poczucie własnej wartości - „Dzień Osób Nieśmiałych”.

Z tej formy wsparcia skorzystało 28 dzieci.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1. Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- pomoc psychologiczno – pedagogiczna udzielona była dla 42 osób, dzieci zostały objęte następującymi formami wsparcia wynikającymi z orzeczenia i opinii: terapią pedagogiczną, rewalidacją, zajęciami z psychologiem, z pedagogiem specjalnym oraz logopedą.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie 3.2 Realizacja programów skierowanych do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- „Z kotem Amadeuszem przez świat wartości i emocji”;
- „Mały Miś w świecie wielkiej literatury”;
- Innowacja pedagogiczna „Empatyczny przedszkolak – każdy z nas jest inny.”

Z tej formy wsparcia skorzystało 153 dzieci.

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kludyny Potockiej w Pułtusk

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1. Opracowanie materiałów informacyjno - edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- dla 250 uczniów przygotowano gazetki tematyczne dot. problemów emocjonalnych i psychicznych dzieci w wieku szkolnym, zaś dla rodziców ulotkę tematyczną nt. pierwszych oznak depresji.

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadank z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- 60 uczniów odbyło pogadanki na godzinach wychowawczych;
- spotkanie integracyjne dla 150 uczniów zacieśniające więzi koleżeńskie i naukę prawidłowych relacji;
- „Dyżur specjalistów” – konsultacje, porady, wsparcie pedagogiczne i psychologiczne dla dzieci i rodziców (współpraca z Poradnią Pedagogiczno Psychologiczną) dla 50 osób.

Zadanie: 1.3 Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- 60 uczniów brało udział w warsztatach z pedagogiem pt. „Jak radzić sobie ze stresem?”, „Jak radzić sobie w trudnych sytuacjach?”, „Prawidłowa komunikacja sukcesem w relacjach.”;
- dla 150 uczniów zorganizowano zajęcia wychowania do życia w rodzinie dotyczące radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego oraz pojawienia się sytuacji trudnych, traumatycznych;
- 15 uczniów zostało skierowanych na badania i diagnozę do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w przypadku trudności szkolnych oraz zaburzeń zachowania.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- 160 uczniów i rodziców skorzystało z indywidualnych porad i konsultacji z pedagogiem, wychowawcą i dyrekcją.

Zadanie: 2.3 Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

-60 uczniów wzięło udział w spotkaniu z przedstawicielami Komendy Powiatowej Policji w Pułtusku, kuratorami sądowymi, z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.1 Działania osłonowe pomocy społecznej zapewniające bezpieczeństwo socjalne ofiarom przemocy domowej:

- dla 100 rodziców zorganizowano konsultacje i porady prowadzone przez wychowawców i pedagoga szkolnego dotyczące wsparcia w prawidłowym procesie wychowawczym.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe :

1. Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.

Zadanie: 1.1 Współpraca Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pułtusku ze służbami opieki psychiatrycznej oraz lekarzem rodzinnym:

- 40 uczniów wzięło udział w koncertach profilaktycznych – nt. „Przeciwdziałanie niepożądanym zachowaniom” ze środków pochodzących z funduszu przeciwdziałania alkoholizmowi i zwalczania narkomanii.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

-w gablocie pedagoga szkolnego znajdował się wykaz dostępnych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zespół Szkół nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno - edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- dla wszystkich uczniów opracowano materiały informacyjno - edukacyjne nt. ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży.

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadanek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- zajęcia z prezesem fundacji „Wsparcie i Rozwój” P. dr Katarzyna Pankowska- Jurczyk.

Zadanie 1.3 Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego nt. zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- poprzez kolportaż opracowanych materiałów: cała społeczność szkolna uzyskała wiedzę dotyczącą podnoszenia świadomości środowiska lokalnego nt. zdrowia psychicznego.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- w czasie nauki zdalnej szkoła była otwarta dla 2 osób niepełnosprawnych.

Zadanie: 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi.

- odbyły się 3 spotkania z osobami zagrożonymi zaburzeniami psychicznymi, udzielono wsparcia w formie porady.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.2 Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- upowszechnienie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej i wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie: 4.2 Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- prowadzenie „Szkoły dla rodziców”- 15 rodziców wzięło udział w działaniach nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców, dotyczące poprawy w zakresie pełnienia ról społecznych.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe:

2. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- informacje udostępniono na stronie internetowej szkoły, gazetkach tematycznych w klasach oraz były rozpowszechniane przez pielęgniarkę szkolną.

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi im. Tadeusza Kościuszki w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cel szczegółowy:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijania umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu:

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadanek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- 490 uczniów skorzystało z pomocy psychologiczno- pedagogicznej szkoły: logopedii, terapii

pedagogicznej, integracji sensorycznej, biblioterapii, gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej, zajęć rozwijających kompetencje społeczne oraz zajęć wyrównawczych i rozwijających zainteresowania uczniów;

- 38 uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego uczestniczyło w zajęciach rewalidacyjnych;
- 19 uczniów klas ósmych uczestniczyło w spotkaniu z pedagogiem szkolnym nt. „Przemoc psychiczna i jej konsekwencje”;
- 130 uczniów klas siódmych i ósmych wzięło udział w spotkaniu z kuratorem zawodowym nt. „Demoralizacja i jej skutki prawne”;
- 28 uczniów klas ósmych wzięło udział w warsztatach psychoedukacyjnych nt. „Unplugged” – Fundacja „Gwiazdka” z Ciechanowa;
- wybrane klasy czwarte i ósme wzięły udział w warsztatach nt. „Zdrowia psychicznego” prowadzonych przez psychologa szkolnego;
- uczniowie klas od I -III oraz uczniowie z Ukrainy uczestniczyli w spotkaniu teatralnym o tolerancji „Błękitna niedźwiedzica”.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- 66 uczniów klas „0” poddano badaniom przesiewowym, logopedycznym, obserwacjom psychologa i pedagoga oraz bilansowi pielęgniarki szkolnej;
- w zależności od potrzeb przeprowadzano rozmowę z rodzicami nt. „Potrzeb diagnozy psychologiczno pedagogicznej i psychiatrycznej”.

Zadanie: 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- 852 uczniów skorzystało z konsultacji indywidualnych pielęgniarki szkolnej;
- psycholog szkolny udzielił konsultacji indywidualnych dla 50 uczniów, pedagog szkolny dla 62 uczniów oraz logopeda dla 81 uczniów;
- 8 uczniów z orzeczeniem o kształceniu specjalnym w klasach integracyjnych i ogólnodostępnych skorzystało z pracy specjalistów (nauczycieli wspomagających);
- 500 uczniów uczestniczyło w lekcjach psychologiczno - profilaktycznych z wychowawcą na temat: uzależnień, pewności siebie, budowania relacji, propagowania zdrowego stylu życia, tolerancji, przemocy psychicznej, stresu i sposobu radzenia sobie z nimi;
- w zależności od zaistniałych potrzeb uczniowie byli objęci opieką pedagoga szkolnego, psychologa, doradcy zawodowego, zespołu szkolnych specjalistów, w tym nauczycieli logopedów i wspomagających.

Zadanie 3.2 Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- uczniowie wzięli udział w programie profilaktycznym nt. „Archipelag skarbu” zorganizowanym przez ośrodek terapii „Koparka”.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cel szczegółowy:

1. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia

pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- 500 uczniów skorzystało z porad gabinetu profilaktycznego pielęgniarki szkolnej, prowadzono konsultacje indywidualne;

- 500 uczniów uczestniczyło w konsultacjach indywidualnych u psychologa i pedagoga szkolnego.

Zadanie 4.2 Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- uczniowie ze szkół gminnych i Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego uczestniczyli w gminnej Paraolimpiadzie „Jesteśmy różni, ale równi”;

- z pozyskanych środków w kwocie 14.904 zł rodzice, uczniowie i nauczyciele wzięli udział w gminnym projekcie „Mądrzejsi z Trójeczką”, w konkursie logopedycznym i Treningu Umiejętności Społecznych.;

- 130 uczniów miało dostęp do bezpłatnej profilaktycznej platformy edukacyjnej „EDULYKE”;

- 44 uczniów, rodziców i nauczycieli współpracowało z fundacją „Art – Heart”.

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 4 z klasami sportowymi im. Ireny Szewińskiej w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym

Cel szczegółowy

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijania umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.

Zadanie: 1.1 Ochrona i wzmacnianie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży poprzez następujące działania:

- zajęcia psychoedukacyjne: „Pozytywna samoocena (poznanie siebie, swoich emocji i talentów)”, „Radzenie sobie z kryzysem, stresem”;

- rozwijanie postaw tolerancji wobec osób cierpiących na zaburzenia psychiczne, m.in. poprzez udział w kampaniach edukacyjnych, warsztatach, pogadankach;

- diagnoza i praca z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

- zapobieganie zaburzeniom psychicznym – diagnoza przyczyn, niepowodzeń szkolnych, trudności wychowawczych poprzez realizację „Szkołę dla rodziców i wychowawców”, zastosowano odpowiednie formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, poradnictwo oraz zajęcia warsztatowe dla rodziców;

- porady i konsultacje dla rodziców, dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi na temat opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;

- wspomaganie dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi, nadpobudliwymi i zahamowanymi psychoruchowo – praca indywidualna z psychologiem i pedagogiem;

- praca z dziećmi autystycznymi, z zespołem Aspergera – metoda behawioralna;

- w ramach realizacji wsparcia psychologiczno-pedagogicznego prowadzona była profilaktyka problemów zdrowia psychicznego w celu poprawy dobrostanu psychicznego i wspierania zdrowia psychicznego uczniów poprzez:

- organizację zajęć pozalekcyjnych mających na celu rozwijanie umiejętności aktywnego spędzania czasu wolnego, m. in. zajęcia w ramach kół zainteresowań, wyjazdy rekreacyjno-sportowe, zawody sportowe;
  - pogadanki tematyczne, zajęcia indywidualne i w zespołach klasowych na temat umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, stresowych;
- prowadzone były rozmowy z rodzicami dzieci niepełnosprawnych w zakresie praw osób niepełnosprawnych, osób z chorobami psychicznymi, możliwości korzystania ze świadczeń i programów organizowanych przez Centra Pomocy Rodzinie i Ośrodki Pomocy Społecznej;
  - w trosce o zdrowie psychiczne uczniów i ich rodziców szkoła realizowała zagadnienia wynikające z „Programu Wychowawczo - Profilaktycznego Szkoły”;
  - propagowanie i promowanie zdrowego stylu życia pod hasłem : Uczeń mający możliwość odreagowania napięć i dowartościowania „Nie Jestem Agresywny”;
  - działania profilaktyczne nt. uzależnień od środków psychoaktywnych;
  - w ramach poradnictwa i pomocy rodzicom oraz uczniom w rozwiązywaniu ich problemów odbywały się spotkania i konsultacje z psychologiem i pedagogiem. Rodzice kierowani byli do odpowiednich instytucji i specjalistów mogących udzielić im pełnej i rzetelnej informacji w nurtujących w ich problemach.

Wszelkie podjęte przez szkołę działania zmierzały do promowania zdrowia psychicznego, zapobiegania zaistniałym problemom, organizowania systemu poradnictwa.

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadank z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- dla 32 uczniów zorganizowano zajęcia i pogadanki z zakresu zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.3 Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- materiały publikowane w formie elektronicznej oraz w formie ulotek udostępnionych uczniom, rodzicom i nauczycielom, wysyłanie linków z ciekawymi webinariami do obejrzenia przez rodziców i kadrę pedagogiczną;
- szkolenie z zakresu przeciwdziałania przemocy w ramach Niebieskiej Godziny Wychowawczej;
- osobom dotkniętym przemocą udzielono informacji o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej i pedagogicznej – „Telefon zaufania”, „Gdzie znajdę pomoc?”;
- uczniowie brali udział w lokalnych projektach profilaktycznych;
- lokalna Burza Mózgów: „Wyciągnij rękę, gdy potrzeba pomocy” - Gminna Gala Profilaktyki: „Żyj marzeniami”.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- szkoła we współpracy z placówkami służby zdrowia kierowała dzieci na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego celem wczesnej identyfikacji zaburzeń zachowań wśród dzieci i młodzieży.

Zadanie 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- konsultacje i porady dla uczniów, nauczycieli i rodziców dostępne były przez cały czas trwania roku szkolnego;

- dyżury telefoniczne pedagoga podczas edukacji zdalnej, na stronie szkoły;
- publikacja bajek terapeutycznych dla młodszych uczniów szkoły, szkolenie Rady Pedagogicznej;
- pełnienie dyżuru telefonicznego i mailowego dla osób narażonych na kryzys w czasie pandemii koronawirusa.

Zadanie 2.3. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

- zachęcanie do udziału w konkursach plastycznych na terenie szkoły i poza nią, m. in. Gminna Gala Profilaktyki Lokalnej, Lokalna Burza Mózgów, wspieranie dzieci i młodzieży dotkniętej (bądź z podejrzeniem dotknięcia) przemocą fizyczną i psychiczną w domu rodzinnym, realizacja zajęć psychoedukacyjnych (również w formie on-line) nt. emocji, agresji, złości, pozytywnej samooceny, wartości, uzależnień, depresji, asertywności, objęcie wsparciem rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (pogadanki, spotkania indywidualne).

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.2. Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- udział w spektaklu „Wspomnienia Narkomanki”, „Szczęście za rogatką”, „Właśnie leci Show dla dzieci”;
- udział w programach edukacyjnych: „Domowi Detektywi”, „Fantastyczne możliwości”, „Żyj marzeniami”, „ Szkoła dla rodziców i wychowawców”.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. bł. Jana Pawła II w Płocochowie

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno - edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- publikacja opracowanych materiałów na stronie szkoły, udostępnienie ulotek uczniom, rodzicom i nauczycielom.

Zadanie 1.2 Organizowanie zajęć i pogadanek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- pogadanki w klasach na godzinach wychowawczych oraz spotkania z pedagogiem szkolnym nt. „Intymność, godność, potrzeba prywatności”.

Zadanie 1.3 Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów dla uczniów ,rodziców i nauczycieli:

- pedagogizacja rodziców poprzez zamieszczanie na stronach internetowych szkoły materiałów nt. „Hejt w sieci. Uzależnienie dzieci od korzystania z urządzeń elektronicznych i skutkach tych uzależnień”.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- budowanie partnerstwa szkoły i rodziców;

- konsultacje i porady dla uczniów, rodziców i nauczycieli dostępne przez cały czas trwania roku szkolnego;
- dyżury pedagoga i psychologa, rozmowy motywujące i wspierające uczniów;
- prelekcje dla rodziców w czasie zebrań np. „Depresja wśród nastolatków” - spotkanie z dietetykiem z Nature House w Pułtusku, apel profilaktyczny i przedstawienie profilaktyczne dla społeczności szkolnej i lokalnej „Królewna Śnieżka – bajka inaczej”, lekcje z pedagogiem szkolnym nt. „Zdrowego stylu życia, radzenia sobie ze stresem”.

Zadanie 2.3 Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

- udział uczniów w konkursach profilaktycznych na terenie szkoły i poza nią, m.in. Gminna Gala Profilaktyki Lokalnej, Lokalna Burza Mózgów;
- wspieranie dzieci i młodzieży dotkniętych (bądź z podejrzeniem dotknięcia) przemocą fizyczną i psychiczną w domu rodzinnym;
- realizacja zajęć psychoedukacyjnych nt. emocji, agresji, złości, pozytywnej samooceny, wartości uzależnień, depresji, asertywności;
- objęcie wsparciem rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych (pogadanki, spotkania indywidualne).

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.2 Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- objęcie uczniów szkoły programem, pt. „ Fantastyczne możliwości” i „Domowi detektywi”.

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie: 4.2 Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- na zebraniach szkolnych i podczas indywidualnych spotkań prowadzono pogadanki i prelekcje.

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Przemiarowie

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno – edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci młodzieży:

- 60 uczniów zapoznało się z adresami i numerami instytucji pomocowych w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadarek z udziałem specjalisty w zakresie zdrowia psychicznego:

- około 40 uczniów skorzystało z indywidualnej opieki psychologa, pedagoga szkolnego i pedagoga specjalnego, jak również z zajęć psychoedukacyjnych z psychologiem i pedagogiem szkolnym.

Zadanie: 1.3 Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- publikacja materiałów w formie elektronicznej oraz w formie ulotek udostępnionych uczniom, rodzicom i nauczycielom nt. podnoszenia świadomości środowiska lokalnego dotyczących zdrowia psychicznego.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- konsultacje i porady dla uczniów, rodziców i nauczycieli;
- rozmowy motywujące i wspierające uczniów;
- podczas szkoleń indywidualnych i szkoleń rady pedagogicznej nauczyciele podnosili swoje kompetencje;
- udział w konkursach na terenie szkoły i poza nią, m.in. Gminna Gala Profilaktyki Lokalnej, Lokalna Burza Mózgów;
- wspieranie dzieci i młodzieży dotkniętych, bądź z podejrzeniem dotknięcia przemocą psychiczną i fizyczną w domu rodzinnym;
- indywidualna opieka psychologa nad uczniami przejawiającymi trudności w relacjach społecznych i radzeniu sobie z emocjami;
- objęcie wsparciem rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych (pogadanki spotkania indywidualne), pozostawanie w ciągłym kontakcie z członkami tych rodzin.
- realizacja programu „Domowi Detektywi”, „Nasze zdrowie mamy w głowie” we współpracy z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pułtusku.

Liczba dzieci uczestniczących w podejmowanych działaniach – 68.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.2 Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- realizacja programu „Fantastyczne możliwości”, „Domowi detektywi”.

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie: 4.2 Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- pogadanki i prelekcje prowadzone na zebraniach z rodzicami i podczas indywidualnych spotkań.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe:

2. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- umieszczenie na stronie internetowej szkoły oraz tablicy ogłoszeń informacji o dostępnych formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Liceum Ogólnokształcące im. Piotra Skargi w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno – edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- dla 1127 uczniów, nauczycieli i rodziców opracowano materiały na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży;
- umieszczenie na stronie internetowej szkoły materiałów nt. depresji, przyczyn objawów i terapii;
- warsztaty psychoedukacyjne z fundacją Art-Heat nt. uzależnień od substancji psychoaktywnych, cyberprzemocy, hejtu i agresji;
- zajęcia warsztatowe i spotkania profilaktyczne nt. hejtu;
- umieszczenie na stronie internetowej fb szkoły, dzienniku elektronicznym, gazetce szkolnej numerów telefonów zaufania i adresów instytucji udzielających pomocy w różnych sytuacjach kryzysowych.

Zadanie: 1.2 Organizowanie zajęć i pogadanek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- 224 rodziców uczniów klas I-II wzięło udział w spotkaniu z psychoterapeutą nt. relacji: rodzic – dziecko;
- 1003 uczniów wzięło udział w budowaniu pozytywnej atmosfery i dobrej relacji w szkole poprzez działania sportowe, integracyjne oraz wolontariat;
- informacje dla rodziców nt. instytucji pomocowych, platform psychoedukacyjnych („Życie warte jest rozmowy”, „Nastoletni Azył”), kontaktów do miejsc, w których można uzyskać pomoc specjalistyczną w sytuacjach kryzysu społecznego;
- dla 540 uczniów przeprowadzono w szkole diagnozę zdrowia psychicznego.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe

2. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- umieszczenie na stronie internetowej fb szkoły, dzienniku elektronicznym, gazetce szkolnej numerów telefonów zaufania i adresów instytucji udzielających pomocy w różnych sytuacjach kryzysowych;
- informowanie rodziców uczniów z problemami psychicznymi o możliwościach/koniecznościach konsultacji psychologicznych i psychiatrycznych.

**Zespół Szkół im. Bolesława Prusa
w Pułtusku**

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- opracowanie na stronie internetowej szkoły materiałów informacyjnych dla 360 uczniów.

Zadanie: 1.3 Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- przesyłanie rodzicom informacji o szkoleniach dotyczących zdrowia psychicznego i wskazówek do pracy z dzieckiem.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- diagnoza uczniów we współpracy z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, informowanie rodziców o konieczności skorzystania z pomocy specjalistycznej, udostępnienie adresów instytucji pomocowych.

Zadanie 2.3 Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

- opracowanie i realizacja Programu Wychowawczo Profilaktycznego, który zakłada m in. działania związane z agresją i przemocą, mową nienawiści, cyberprzemocą, profilaktyką uzależnień. Odbiorcami projektu było 360 osób.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.2 Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- realizacja programu „Szkoła Pozytywnego Myślenia 2.0” oraz ARS – 30 osób skorzystało z profilaktyki uzależnień;

- 360 osób realizowało ogólnopolski projekt : „Tydzień uczniowskiej supermocy”.

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie 4.1 Działania osłonowe pomocy społecznej zapewniające bezpieczeństwo socjalne ofiarom przemocy domowej:

- w ramach działań osłonowych pomocy społecznej zapewniających bezpieczeństwo socjalne osobie podejrzanej, że jest dotknięta przemocą domową wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”.

Zadanie 4.2 Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- w ramach działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych, psycholog, pedagog, wychowawcy klas udzielali konsultacji i porad.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Cele szczegółowe:

2. Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy.

Zadanie: 2.1 Upowszechnianie informacji o dostępnych formach opieki zdrowotnej, wsparcia pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- udostępnianie rodzicom i pełnoletnim uczniom adresów do instytucji udzielających pomocy;
- wskazywanie na konieczność konsultacji medycznej dzieci zagrożonych zaburzeniami psychicznymi.

Dużym problemem dostrzeganym przez rodziców i młodzież w sytuacji udzielenia pilnej pomocy jest utrudniony dostęp do specjalistów psychiatrii dziecięcej (na NFZ), długie oczekiwanie na wizytę lub na umieszczenie w szpitalu. Brak jest specjalistów, którzy mogliby prowadzić specjalistyczną i cykliczną terapię z dziećmi z problemami psychiatrycznymi.

Zespół Szkół Zawodowych im. Jana Ruszkowskiego w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno - edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- opracowanie i udostępnienie dla 650 rodziców propozycji bezpłatnych webinarów wspomagających proces wychowania poprzez pedagogizację nt. „Światowy Dzień Zapobiegania Samobójstwom”, „Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego”, „Dzień Tolerancji”, bieżące przygotowanie informacji dotyczących ochrony zdrowia psychicznego i walki ze stresem.

Zadanie: 1.2. Organizowanie zajęć i pogadank z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- dla 200 uczniów klas I zorganizowano zajęcia i pogadanki z funkcjonariuszami Komendy Powiatowej Policji nt. konsekwencji czynów karalnych i szeroko rozumianego bezpieczeństwa;
- zorganizowano dzień sportu i zdrowego odżywiania – spotkanie z dietetykiem w ramach „Dnia walki z otyłością” jako sposobu walki ze stresem;
- w ramach dobrostanu psychicznego społeczności szkolnej 650 uczniów wzięło udział w spotkaniu z trenerami personalnymi – Klubu Palladium.

Zadanie 1.3. Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- pogadanki z pedagogiem szkolnym dotyczące zdrowia psychicznego.

2. Zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Zadanie: 2.1 Wczesna identyfikacja zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży, kierowanie na badania do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego:

- wstępna diagnoza w różnych obszarach, dotycząca funkcjonowania dziecka oraz prowadzenie stałej obserwacji wychowanków.

Zadanie 2.2 Porady i konsultacje dla osób zagrożonych zaburzeniami psychicznymi:

- indywidualne rozmowy z uczniami i rodzicami.

Zadanie 2.3 Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie:

- współdziałanie z instytucjami – Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Komendą Powiatową Policji, Sądem Rejonowym, w zakresie rozpoznawania i zapobiegania przemocy oraz wspierania osób dotkniętych problemem;

- prowadzenie przez wychowawców i pedagogów szkolnych zajęć nt. przeciwdziałania przemocy, wskazywanie miejsc, instytucji i osób zajmujących się świadczeniem profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy;

- rozmowy indywidualne z uczniami i rodzicami uczniów zagrożonych zjawiskiem przemocy;

- zajęcia warsztatowe z funkcjonariuszami Komendy Powiatowej Policji w Pułtusku dotyczące szeroko rozumianego bezpieczeństwa;

- propagowanie telefonów zaufania;

- udział pedagogów szkolnych w szkoleniach obejmujących tematykę przemocy domowej i rozwiązywania sytuacji kryzysowych.

3. Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadanie: 3.2 Realizacja programów skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży zaburzonych psychicznie:

- realizacja projektu profilaktycznego: „Zdrowa i bezpieczna szkoła”;

- Światowy Dzień Zapobiegania Samobójstwom, Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego, Dzień Tolerancji;

- udział uczniów w przedsięwzięciach, podkreślenie roli zdrowia psychicznego.

4. Organizacja systemu poradnictwa pomocy w stanach kryzysu psychicznego.

Zadanie: 4.2 Realizacja działań nastawionych na umiejętności wychowawcze rodziców oraz poprawę w zakresie pełnienia ról społecznych:

- pedagogizacja rodziców podczas zebrań z rodzicami, rozmowy indywidualne z opiekunami;

- opracowanie i udostępnienie rodzicom materiałów edukacyjno-profilaktycznych.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Anny Karłowicz w Pułtusku

Cel główny: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.

Cele szczegółowe:

- 1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowania zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia zdrowia psychicznego.**

Zadanie: 1.1 Opracowanie materiałów informacyjno - edukacyjnych na temat ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży:

- opracowanie i wdrożenie założeń „Programu Wychowawczo-Profilaktycznego Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego im. Anny Karłowicz w Pułtusku” z uwzględnieniem szeroko pojętej problematyki zdrowia psychicznego dla 129 uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno -

Wychowawczego.

Zadanie 1.2 Organizowanie zajęć i pogadanek z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego:

- prowadzenie i realizacja zajęć edukacyjnych, dydaktyczno - wychowawczych i profilaktyczno - wychowawczych z zakresu ochrony zdrowia psychicznego.

Zadanie 1.3 Podnoszenie świadomości środowiska lokalnego na temat zdrowia psychicznego poprzez kolportaż opracowanych materiałów:

- zespołowe omawianie przez nauczycieli, wychowawców, specjalistów i rodziców zagadnień dotyczących przeciwdziałaniu przemocy i agresji w odniesieniu do konkretnych uczniów, opracowywanie i wdrażanie wspólnych ustaleń.

Zadanie 1.4 Organizacja systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego:

- zorganizowanie dla uczniów/wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno Wychowawczego Ogólnoszkolnego „Tygodnia zdrowia psychicznego”;

- akcje dla wychowanków pn. „Kino dla relaksu” oraz „Uważnostki”;

- warsztaty dla uczniów Publicznej Szkoły Specjalnej Przystosabiającej do Pracy nt. „Jak dbać o dobry nastój?”;

- zajęcia relaksacyjne prowadzone przez pracownika Centrum Terapeutycznego Senso- Logo pn. „Joga dla każdego”;

- prowadzenie przez psychologa i pedagoga szkolnego cyklicznych zajęć z alpakterapii;

- przeprowadzenie Ogólnoszkolnego Dnia Życzliwości oraz dnia szczęścia dla wszystkich uczniów, których celem było pokazanie uczniom, że szczęście oraz pozytywne nastawienie bardzo korzystnie wpływają na nasze zdrowie psychiczne;

- wprowadzenie Treningu Umiejętności Społecznych dla uczniów placówki na tematy dotyczące radzenia sobie ze strachem, lękiem, smutkiem, złością oraz reagowaniem na agresję.

Cel główny: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki psychicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Zadanie: 1.1. Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego:

- praca nauczycieli Ośrodka w Zespole Interdyscyplinarnym działającym przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Pułtusku;

- wspieranie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin poprzez prowadzenie w Ośrodku Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego (adresy i telefony do różnego rodzaju instytucji pomocowych, pomoc w załatwianiu formalności);

-eksponowanie materiałów promocyjnych i folderów na ogólnodostępnych tablicach informacyjnych.

Podsumowanie

Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2024 oparty jest na zasadzie integracji działań instytucji działających na terenie gminy Pułtusk na rzecz poprawy i utrzymania zdrowia społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zdrowia psychicznego.

Podejmowane w 2022 roku działania były nastawione na podniesienie świadomości dzieci,

młodzieży, rodziców, nauczycieli oraz całej społeczności na wczesną identyfikację zaburzeń psychicznych.

Podsumowując, należy podkreślić, że ochrona zdrowia psychicznego rozpatrywana jest jako strategia zdrowego stylu życia, której twórcą jest każdy człowiek, za którą jesteśmy odpowiedzialni my sami, a nie tylko system opieki zdrowotnej. Każdy człowiek dokonuje w codziennym życiu wyborów, które bądź szkodzą zdrowiu, bądź je wspomagają. Rodzaj podejmowanych decyzji zależy niewątpliwie od człowieka. To jednak, jakie ma możliwości wyboru, uzależnione jest już od szeregu czynników, na które często sam nie ma wpływu. Z powyższego wynika, że bardzo pożądanymi działaniami w powyższym zakresie jest profilaktyka, promocja i ochrona zdrowia.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy
Społecznej w Pułtusku
Beata Gemza

Sporządzili: Małgorzata Bugaj/MOPS
Artur Kaźmierczak/MOPS
Ewa Zakolska/MOPS

2.11.2023
MBugaj